
ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Євгенія Карпіловська

Що означають слова *требна* і *требник*?

В українській, як і в інших мовах, є традиція творити так звані «ковані слова», тобто створювати слова на певну потребу, «виковувати» їх з наявних мовних засобів. Час доводить, що приживаються в мові ті з «кованих» слів, які не лише задовольняють потреби мовців у називанні певних речей, явищ, понять, а й відповідають чинним нормам мови. Доцільність поняття «те, що є потрібним», можуть визначити фахівці в природничо-економічній і геологічній сферах наукової і практичної діяльності суспільства. Мовознавці можуть оцінити лише відповідність нормам сучасної української мови, зокрема нормі сучасного українського словотворення, слів *требна* і *требник*, які дехто пропонує для їх позначення.

В українській мові є застарілий прикметник *требний/трібний* у значенні «який є необхідним, потрібний», отже, слово *требна* можна розглядати як форму жіночого роду цього прикметника у функції іменника, Таких прикметників чимало в термінології математики й фізики: *стала*, *рівнодійна*, *дотична* тощо. Якщо так, то в називному відмінку множини це слово матиме закінчення *-і* (*требні*). Однак з огляду на застарілість цього прикметника навряд чи такий термін можна вважати вдалим.

В українській мові є й малопродуктивний спосіб творення іменників жіночого роду за допомогою суфікса *-н(а)*, проте їх утворюють не від прикметників, а від іменників чоловічого роду – назв особи і вони мають інше значення – особи жіночої статі (*панна* від *пан*, *стрийна* від *стрий*, *вуйна* від *вуй*). Зі значенням природного об'єкта такі іменники в українській мові не утворюють за допомогою суфікса *-н(а)*. Отже, слово *требна* на позначення предмета, речі, матеріалу (того, що є потрібним) не відповідає чинним нормам української мови.

Слово *требник* побутує в українській мові, проте з іншим значенням – «богослужбова книга, що містить молитви для треб – релігійних обрядів». Це слово закріплене за релігійною сферою. До того ж, його запровадження в значенні «джерело інформації про требни», як дехто пропонує, неможливе через невідповідність мовній нормі іменника *требна*, на яку ми вказали вище.